

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра соціології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
В.о. декана історичного факультету
проф. Сіромський Р.Б.
“ 31 ” *серпень* 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП 1.2.01. РОЗВИТОК СОЦІОЛОГІЇ ЯК НАУКИ НА ПОЧАТКУ ХХІ
СТОЛІТТЯ

Галузь знань: **05 Соціальні та поведінкові науки**
(шифр і назва галузі знань)
Спеціальність: **054 Соціологія**
(шифр і назва спеціальності)
Факультет: **Історичний**
(назва факультету, відділення)

Львів
2022 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Розвиток соціології як науки на початку ХХІ століття» для студентів першого курсу магістерської програми за напрямом підготовки 054 Соціологія.

Розробник: Черниш Н.Й., професор кафедри соціології, доктор соціологічних наук

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціології

Протокол від 30 серпня 2022 року № 1

Завідувач кафедри _____ проф. Пачковський Ю.Ф.
(підпис) (прізвище та ініціали)
“ 30 ” *серпень* 2022 року

Схвалено Вченою радою історичного факультету
Протокол від 31 серпня 2022 року № 1/2022-23

“ 31 ” *серпень* 2022 року

Голова _____ проф. Сіромський Р.Б.
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3.5	Галузь знань 05 – соціальні і поведінкові науки (шифр і назва)	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність: 054 - соціологія (шифр і назва)	Рік підготовки	
Змістових модулів – 4		1-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – додаток до дипломної роботи (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 105		2 -й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 5.75	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Лекції	
		36 год. год.	
		Практичні, семінарські	
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		69 год.	
		Індивідуальні завдання:	
год.			
Вид контролю:			
		іспит	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (36:69) 0.52.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Головна **мета** означеної навчальної дисципліни полягає у засвоєнні студентами магістерської програми сучасних знань про напрямки соціологічного теоретизування й новітні дослідницькі технології в добу глобалізації і на фоні російсько-української війни, що на порозі ХХІ ст. заторкнула життя окремого індивіда, соціальних спільнот, суспільств і національних держав та людства в цілому.

Ця дисципліна структурно поділяється на чотири частини і передбачає, по-перше, ознайомлення студентів магістерської програми з етапами розвитку соціології з поглибленими порівняльними характеристиками двох останніх за часом етапів. По-друге, в межах цієї дисципліни буде здійснено компаративний аналіз змісту і скерованості розвитку соціологічної науки наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. з виділенням головних поворотів у соціологічному теоретизуванні та напрямків вдосконалення відповідного методичного інструментарію. По-третє, будуть увиразнені провідні тренди побудови сучасної соціологічної науки та вектори/сценарії змін на перспективу. По-четверте, будуть проаналізовані зміни традиційного соціологічного канону, викликані гострою фазою російської агресії в Україні.

2.2. Основними **завданнями** вивчення нормативної дисципліни «Розвиток соціології як науки на поч. ХХІ ст.» є:

- виокремлення основних характеристик кожного з головних етапів розвитку соціологічного знання і здійснення їхнього компаративного аналізу з акцентом на порівнянні тих векторів, які уособлюють якісно нову ситуацію, що склалася в новітній соціології на поч. – у 20-х рр. ХХІ ст.;
- виокремлення аксіоматичних ядер новітніх соціологічних теорій, парадигм та метапарадигм з їхнім наступним порівнянням;
- з'ясування специфіки розвитку української соціології останнього часу та міри її наближення до надбань світової соціологічної думки;
- визначення низки методологічних поворотів (turns) у соціологічному теоретизуванні, які засвідчують якісні зміни у методологічних підвалинах та у запровадженні нових дослідницьких технологій в умовах зростаючої міждисциплінарності всіх гілок науки;
- виділення основних тенденцій (trends), притаманних як розвитку усього корпусу соціологічного знання на поч. ХХІ ст., так і зазначеним поворотам;
- конструювання перспективних напрямів розвою соціології як науки на перспективу з врахуванням потреби перегляду традиційного соціологічного канону, спричиненого триваючою російсько-українською війною.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати суть і характер якісних змін у розвитку соціологічної науки наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. в умовах реконфігурації глобалізаційних процесів та російського вторгнення в Україну; представників нових гілок соціологічного знання і теоретичні положення їхніх теорій та концепцій на чолі з соціологією війни; вміти здійснювати компаративний аналіз аксіоматичних ядер головних напрямів соціологічного теоретизування, обирати та аргументувати свій вибір та наукові преференції; знати зміст головних поворотів методологічного характеру у розвитку сучасної соціології та ті новітні тренди, які притаманні кожному з них і соціологічній науці сучасності в цілому; знати суть наукових дискусій стосовно міждисциплінарності й трансдисциплінарності та обміну сенсами між науками; знати можливості і межі використання нового соціологічного знання до аналізу соціальних процесів і явищ зазначеного періоду в Україні в умовах триваючої війни росії проти України; знати якісно нові методи здійснення емпіричних досліджень, адекватні прирощенню соціологічного знання в усій його багатоманітності від поч. – до 20-х рр. ХХІ ст.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати суть і характер якісних змін у розвитку соціологічної науки наприкінці ХХ – в перших декадах ХХІ ст. в умовах редукції глобалізаційних процесів та війни у центрі Європи; представників нових гілок соціологічного знання і теоретичні положення їхніх теорій та концепцій; вміти здійснювати компаративний аналіз аксіоматичних ядер головних напрямів соціологічного теоретизування, обирати та аргументувати свій вибір та наукові преференції; знати зміст головних поворотів методологічного характеру у розвитку сучасної соціології та ті новітні тренди, які притаманні кожному з них і соціологічній науці сучасності в цілому; знати суть наукових дискусій стосовно міждисциплінарності й трансдисциплінарності та обміну сенсами між науками; знати можливості і межі використання нового соціологічного знання до аналізу соціальних процесів і явищ зазначеного періоду в Україні в ситуації повномасштабного вторгнення рф; знати якісно нові методи здійснення емпіричних досліджень, адекватні прирощенню соціологічного знання в усій його багатоманітності на поч. ХХІ ст.

Зміст понять

Концепт, теорія, парадигма, метапарадигма; мультипарадигмальність, соціологічне метатеоретизування; аксіоматичні ядра новітніх соціологічних комплексів знань; міждисциплінарність й трансдисциплінарність та

метатеоретизування в їхніх межах; методологічний поворот; тренди розвитку соціологічної теорії; триангуляція методологій і методів; глобалізація; російсько-українська війна.

вміти застосовувати набуті знання до аналізу новостворених соціологічних теорій і концепцій як у світовій, так і у вітчизняній соціології; на цій основі та за допомогою компаративного аналізу аксіоматичних ядер новітніх соціологічних теорій і концепцій вміти виробляти свою теоретичну позицію та добирати аргументи щодо її висунення і обстоювання у своїй дипломній роботі; вміти здійснювати теоретичну інтерпретацію обраних теоретичних положень з подальшою їхньою операціоналізацією в авторській програмі соціологічного дослідження в межах дипломної роботи; чітко окреслювати можливості дослідження сучасних процесів і явищ в предметному полі соціології та з врахуванням внутрішніх і зовнішніх міждисциплінарних впливів; вміти аналізувати теоретичні доробки вітчизняних соціологів та з'ясувати їхню валідність на фоні розвитку світової соціологічної думки; вміти враховувати реалії російсько-української війни та їхній вплив на досліджувану тематику.

Місце в структурно-логічній схемі спеціальності. Нормативна навчальна дисципліна «Розвиток соціології як науки на поч. ХХІ ст.» є складовою блоку нормативних дисциплін програми підготовки фахівців освітньо-професійного рівня «Магістр», є базовою для вивчення сучасного етапу розвитку соціологічних знань.

На вивчення цієї навчальної дисципліни відводиться 105 годин/3.5 кредитів ECTS. Лекції – 36 год., самостійна робота – 69 год.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Етапи розвитку соціології нового та новітнього часу

Тема 1. Порівняльний аналіз виділення етапів розвитку соціології у працях зарубіжних і українських учених. Створення соціології як науки та класичний етап її розвитку. Соціологія до-глобалізаційного періоду та її головні характеристики. Соціологія доби розгортання глобалізаційних процесів: множинність глобалізацій. Соціологія пост-глобалізаційного періоду: суть, зміст, проєктивні зміни. Класифікації етапів розвитку соціології у працях П. Штомпки, М. Буравого, Дж. Рітцера, Г. Зборовського та ін. Можливості і межі застосовуваних класифікацій у компаративістській візії.

Тема 2. Вплив глобалізації на якісні зміни предметного поля соціології, її методологічних засад та методів емпіричних досліджень на поч. XXI ст. Потреба переосмислення вмісту і скерованості сучасного етапу розвитку соціологічного знання в нових соціокультурних ситуаціях кінця XX – поч. XXI ст. Глобалізація, глобалізм, глобальність (У. Бек). Вимога радикальної зміни методологічних та методичних засад соціологічної науки (Н. Смелзер). Глобалізація в її західноєвропейському та північноамериканському дискурсах. Вестернізація, американізація, макдональдизація (Дж. Рітцер). Виклики глобалізації та відповіді на них (П. Бергер, С. Хантінгтон). Множинність глобалізацій: вестернізація, істернізація, альтернативні глобалізації (Т. Шрінівас), глокалізації Р. Робертсон). Пандемія коронавірусу COVID-19 як наслідок глокалізації та її вплив на уточнення предмету вивчення сучасної соціології.

Змістовий модуль 2. Головні методологічні повороти у соціологічному вивченні сучасності

Тема 3. Причини радикального розширення методологічних засад соціології в умовах міждисциплінарності. Структура соціологічного знання і місце в ній теорій загального рівня. Соціологічне метатеоретизування в умовах мультипарадигмальності соціології. Мультипарадигмальність соціології та міждисциплінарність. Внутрішня і зовнішня міждисциплінарність. Форми, типи, характеристики міждисциплінарності. Потреба зовнішньої міждисциплінарності в умовах нових відкриттів у природознавстві та у соціогуманітарних науках. Інтерфейси соціології та інших наук. Трансдисциплінарність як орієнтир на майбутнє.

Тема 4. Методологічні повороти в соціології поч. XXI ст., їхній зміст, суть та міждисциплінарні орієнтири. Поняття методологічного повороту та

його визначення в сучасній соціологічній літературі. Типи методологічних поворотів поч. XXI ст.: історичний, культурологічний, поворот відносин, лінгвістичний, семіотичний повороти та їхні сутнісні риси. Культурсоціологія Дж. Александера та її аплікація до українських умов. «Сильна програма» культурсоціології. Ризикологічний поворот У. Бека, Е. Гіденса, Н. Лумана. Три типи методологічних поворотів Дж. Уррі. Візуальний поворот і поворот повсякденності та їх представленість у (третьій) соціології повсякденності та візуальній соціології П. Штомпки. Три синтезовані групи методологічних поворотів у соціології сьогодення.

Змістовий модуль 3. Основні тенденції й перспективи розвитку сучасної соціології

Тема 5. Трансформація характеру соціології сьогодення. Модифікація глобалізаційних процесів: зміни з поч. 2016 р. Завершення домінування доби глобалізації і соціологія пост-глобалізаційного періоду. Звернення до нового регіоналізму як можливої моделі пояснення нових соціокультурних реалій. Регіони сучасного світу; Єврорегіон; Євроконцепти та їхнє значення для інноваційного розвитку України. Мікрорегіони як нове явище сучасності в умовах триваючої війни з Росією. Поява концептів множинності соціальної реальності включно з віртуальним її різновидом, третинною соціалізацією та формуванням мережевої людини і мережевих спільнот. Нове співвідношення глобального і локального на прикладі російсько-української війни. Чи вимагає змін предмет соціології сучасності із врахуванням імпаکت-фактору воєнного часу? Визначальні риси, основні поняття, центральні теми, домінантні ознаки, головні методи соціології пост-глобалізаційної доби.

Тема 6. Соціологія майбутнього. Докорінна зміна у розумінні соціології: від науки про одينية суспільство за західним взірцем до науки про фрагментоване людство. Радикальне ускладнення понятійно-категоріального апарату із зростанням в ньому питомої ваги термінів-гібридів з різних ділянок наукового знання. Розширення зони соціологічних рефлексій феноменів штучної (віртуальної) реальності. Тенденція розвитку і плекання багатовимірної і багатофункціональної соціологічної рефлексивності гібридного характеру, здатної продукувати концепти і моделі складних саморегульованих систем глобального, регіонального і локального масштабу. Перехід від між- до трансдисциплінарності з появою відповідного їй вищого типу метатеоретизування на основі трансдисциплінарного синкретизму. Тренд перенесення дослідницької уваги соціологів від переважно статичних до здебільшого динамічних і навіть реактивних трансформацій та перетворень соціуму. Зростання когнітивного значення концепту нових соціальних порядків.

Змістовий модуль 4. Парадигма миру та війни для світу й України: дискурс нових соціальних порядків

Тема 7. *Нові соціальні порядки в умовах російсько-української війни.*

Поняття соціальних порядків як певного стану суспільства в його динаміці. Творення нових соціальних порядків у сучасній Україні. Сучасне українське суспільство в його нових структурних та інституціональних проявах. Співвідношення держави та громадянського суспільства, зближення й переплетіння їхніх функцій в умовах триваючої повномасштабної агресії росії. Експонента формування новітньої української політичної нації. Ідентичність громадянина України як осердя української політичної нації. Соціальний капітал воюючого українського суспільства в єдності його складових. Подолання старих ментальних настанов у світоустрої сучасних українців. Нова якість інтеграції та мобілізації українського суспільства у часи війни.

Тема 8. *Соціологія війни в центрі структури сучасного соціологічного знання.* Соціологія війни: зміна наукового статусу. Вплив російсько-української війни на переконфігурацію соціологічного знання сьогодення. Констеляція соціологічного знання, його головні кластери та їхня субординація. Перетин кластерів глобалізації та війни як домінантна риса світової соціології сьогодення. Експонентне втручання соціологічного осмислення війни у проблематику співвідношення глобального, регіонального, локального: кейс України. Соціологія війни: суть, зміст, основні поняття і категорії. Війна рф проти України як прояв зіткнення двох різних цивілізацій, відмінних цінностей та світоустроїв. Українське військо як відображення українського суспільства. Мереже-центричний характер ведення війни з боку України та владо-центрична вертикаль дій російської армії. Роль новітніх інтелектуальних технологій у перемогах українського війська. Повоєнна відбудова переможної України та її стратегічні орієнтири.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Етапи розвитку соціології нового та новітнього часу												
Тема 1. Порівняльний аналіз виділення етапів розвитку соціології у працях зарубіжних і українських учених		4				8						
Тема 2. Вплив глобалізації на якісні зміни предметного поля соціології, її методологічних засад та методів емпіричних досліджень на поч. ХХІ ст.		4				8						
Змістовий модуль 2. Головні методологічні повороти у соціологічному вивченні сучасності												
Тема 3. Причини радикального розширення методологічних засад соціології в умовах міждисциплінарності		4				8						
Тема 4. Методологічні повороти в соціології поч. ХХІ ст., їхній зміст, суть та міждисциплінарні орієнтири.		4				8						
Змістовий модуль 3. Основні тенденції й перспективи розвитку сучасної соціології												

Тема 5. Трансформація характеру соціології сьогодення		4				8							
Тема 6. Соціологія майбутнього		4				8							
Змістовий модуль 4. Парадигма миру та війни для світу й України: дискурс нових соціальних порядків													
Тема 7. Нові соціальні порядки в умовах російсько- української війни.		6				11							
Тема 8. Соціологія війни в центрі структури сучасного соціологічного знання		6				10							
<i>Усього годин</i>		36	-			69							
ІНДЗ (кількість завдань)		6											

5. Теми семінарських занять (немає)

<i>№ з/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>
1		
2		
...		

6. Теми практичних занять (немає)

<i>№ з/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>
1		
2		
...		

7. Теми лабораторних занять (немає)

<i>№ з/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>
1		
2		
...		

8. Самостійна робота

<i>№ з/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>
1	Тема 1. Порівняльний аналіз виділення етапів розвитку соціології у працях зарубіжних і українських учених.	8
2	Тема 2. Вплив глобалізації на якісні зміни предметного поля соціології, її методологічних засад та методів емпіричних досліджень на поч. ХХІ ст.	8
3	Тема 3. Причини радикального розширення методологічних засад соціології в умовах міждисциплінарності.	8
4	Тема 4. Методологічні повороти в соціології поч. ХХІ ст., їхній зміст, суть та міждисциплінарні орієнтири.	8
5	Тема 5. Трансформація характеру соціології сьогодення.	8
6	Тема 6. Соціологія майбутнього.	8
7	Тема 7. Нові соціальні порядки в умовах російсько-української війни.	11
8	Тема 8. Соціологія війни в центрі структури сучасного соціологічного знання.	10
	Разом	69

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальні науково-дослідні завдання полягають у вимозі застосування одержаних під час засвоєння матеріалу навчальної дисципліни знань і вмінь до формулювання методологічних та методичних засад дипломної магістерської роботи кожним студентом. Впродовж опанування нормативною дисципліною студент відповідно до затвердженої на кафедрі теми магістерської роботи та у співпраці із науковим керівником обирає той чи інший теоретичний підхід в межах двох головних вимірів та двох останніх етапів розвитку соціологічного знання та модифікує його положення відповідно до мети і завдань своєї роботи.

Друга складова ІНДЗ – формулювання методів свого магістерського дослідження: кількісних, якісних, змішаних; вербальних і невербальних; із застосуванням вторинного аналізу відкритих баз даних чи створенням власної емпіричної бази дослідження.

Підготоване ІНДЗ у вигляді додатку до дипломної роботи надається викладачеві наприкінці семестру, проходить його експертне оцінювання; виставлена оцінка включається до балів, що їх студент магістерської програми отримує за роботу у семестрі. Захист цього різновиду ІНДЗ із врахуванням зауважень наукового керівника та викладача відбувається на іспиті. Методичні рекомендації до його створення містяться в п. 13.

10. Методи навчання

Використовуються такі методи навчання:

- а) *словесні* – виклад основних положень теми з їхнім наступним обговоренням, виокремлення головних понять теми, презентація головних теоретичних положень теми та дискусія навколо них;
- б) *наочні* – ілюстрування навчального матеріалу таблицями, схемами та графіками у вигляді поступового наповнення запропонованих викладачем форм, схематична організація навчального матеріалу кожної теми;
- в) *практичні* – виконання практичних науково-дослідних завдань, що передбачає організацію навчальної роботи для отримання нових знань, перевірки певних наукових гіпотез на рівні соціологічних досліджень; опис, узагальнення та аналіз соціологічної інформації; формування вмінь і навичок інтерпретації результатів досліджень різноманітних об'єктів;
- г) *дистанційні* – тобто використання методики онлайн-освіти і навчання, проведення лекційних занять на діалогових платформах Microsoft Teams, ZOOM, Skype, GoogleClass тощо, використання інтерактивних форм проведення онлайн-занять та можливостей нових презентаційних платформ.

11. Методи контролю

До методів поточного контролю засвоєння знань студентами протягом семестру належать:

- *участь у дискусіях на навчальних заняттях з обговоренням праць провідних соціологів України і світу на основі власних презентацій цих праць;*
- *індивідуальне науково-дослідне завдання (із врахуванням можливості його застосування при підготовці магістерської дипломної роботи).*

Методичні рекомендації щодо оформлення і представлення ІНДЗ у вигляді записки до магістерської дипломної роботи містяться у п. 13.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Розподіл балів, що їх отримують студенти внаслідок перевірки засвоєння їхніх знань згідно застосованих форм контролю відбувається наступним чином:

- участь у дискусіях з ключових проблем теми (максимально 25 балів);
- індивідуальне науково-дослідне завдання (максимально 25 балів із врахуванням можливості його застосування при підготовці магістерської дипломної роботи; у вигляді додатку до дипломної роботи).

Сумарно всі види поточного контролю під час семестру дають максимально 50 балів.

Іспит приймається наприкінці 2 семестру за екзаменаційними білетами у формі письмових відповідей на два теоретичних проблемних питання та захисту ІНДЗ, представленого у вигляді записки до дипломної роботи. Максимальна оцінка – 50 балів.

Сумарно кількість балів за поточний контроль засвоєння знань студентів та підсумковий контроль на іспиті становить максимально 100 балів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
81-89	добре	
71-80		
61-70	задовільно	
51-60		
*	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
*	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

* кількість балів для оцінок «незадовільно» визначається Вченими радами факультетів або кафедрами, які забезпечують викладання відповідних дисциплін.

13. Методичне забезпечення

До самостійного опрацювання матеріалу навчальної дисципліни відноситься насамперед ознайомлення студентів із працями провідних соціологів України і світу, в яких відображено тенденції і перспективи розвитку соціології на поч. ХХІ ст. Кожен студент має список опорних джерел, базової і допоміжної літератури. За вибором студентів готується тематика дискусій, яка передбачає дві частини: вступне слово викладача із загальною характеристикою обраного тексту та виступи студентів з власним аналізом оприлюднених матеріалів. Завершується кожна дискусія пропозиціями студентів щодо можливості використання певного джерела у формуванні теоретичної основи магістерської роботи.

Згодом результати проведених дискусій знаходитимуть реальне втілення у написанні теоретичних розділів студентських магістерських робіт, конкретніше у розробленні ними індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ).

ПРАВИЛА

підготовки і оформлення індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ) з нормативної навчальної дисципліни «Розвиток соціології як науки на поч. ХХІ ст.» для студентів 1 к. програми підготовки магістрів

Цей різновид індивідуального науково-дослідницького завдання передбачає перш за все застосування отриманих теоретичних знань з сучасного стану розвитку світової та вітчизняної соціологічної думки для формування теоретичних положень магістерської кваліфікаційної роботи і вимагає наступного порядку її оформлення (детальніше цей порядок наведений у Вступі до навчально-методичних матеріалів викладача, наданих студентам у вигляді навчального посібника з предмету). При цьому студенти дотримуються правила перетину двох вимірів соціологічного знання (вимір структуризації і вимір рівнів соціологічного аналізу).

1. Студент здійснює селекцію рівнів соціологічного аналізу проблем своєї магістерської роботи відповідно до носія проблеми – особистості (мікрорівень); соціальної спільноти/групи (мезорівень); суспільства та його великих структур і процесів (макрорівень); людства як світової системи (мегарівень) і зазначає обраний рівень у відповідному формулюванні.
2. Студент обирає один з напрямків / метапарадигм / парадигм / теорій сучасної соціології, найбільш релевантний до теми його магістерської роботи, та аргументує свій вибір.
3. Студент відбирає з наведеної джерельної бази декілька головних теоретичних положень, в яких відображається її суть, і обґрунтовує доцільність їхнього використання при розкритті проблематики своєї дипломної роботи.
4. Студент здійснює процедуру аплікації відібраних теоретичних засновків через формулювання відповідних положень, які становитимуть теоретичну основу магістерської дипломної роботи.

Підсумки цієї роботи можуть бути відображені у вигляді таблиці з двома стовпчиками, де ліворуч наведено кожне теоретичне положення з джерельної бази по окремості з його відповідником у правому стовпчику таблиці згідно з темою і проблематикою магістерської роботи.

Ця процедура може бути комплексною у випадку, якщо студент відбирає декілька теоретичних джерел, а з них – несуперечливі теоретичні положення, які доповнюють одне одного. Також комплексним може бути застосування комбінації методів (до прикладу, анкетування + фотоінтерв'ю).

Наступним кроком має бути вибір релевантних методів емпіричного дослідження та аргументація на користь цього вибору. При цьому слід дотримуватися правила відповідності обраної теоретичної основи і методів конкретно-соціологічного дослідження з її використанням. Згодом це правило має бути реалізованим при розробці методологічної частини програми магістерської дипломної роботи, яка вимагає теоретичної інтерпретації головних понять дослідження та їхньої практичної операціоналізації.

Цей головний різновид ІНДЗ попередньо представляється у вигляді додатку до дипломної роботи впродовж семестру і проходить процедуру захисту на іспиті.

Електронна адреса проф. Черниш Наталії Йосипівни:

nataliyachernysh39@gmail.com

14. Рекомендована література

Базова:

Александр, Дж.Ч., Рід І.А. (2013). Соціальна наука як прочитання і як перформанс: культурсоціологічне розуміння епістемології. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2: 89-104.

Валерстайн, І. (2008). Модернізація: світ праху її. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2: 21-24.

Костенко, Н.В. (2016). У стані “emergency”: культурні ефекти. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 4: 102-118.

Круглий стіл «Соціальний досвід пандемії COVID-19 в Україні: соціологічний вимір» (2021) *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 1:160-171.

Куценко, О. (2019). Соціологія: рольова модель на шляху між екстримами (дороговкази ХІХ Всесвітнього конгресу соціологів). *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 4: 147-157.

Лапан, Т.Д., Химович, О.С., Черниш, Н.Й. (2022). Російсько-українська війна: теорія та практика соціологічного осмислення. *Український соціум.* 3 (82): 28-51.

Норт, Д., Волліс, Дж., Вайнгест, Б. (2017). Насильство та суспільні порядки. Основні чинники, які вплинули на хід історії. К.: Наш формат, 352 с.

Пилипенко, В. (2017). Метатеоретизування в соціології: особливості, типи і напрями. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2: 50-76.

Пилипенко, В., Чепурко, Г., Привалов, Ю. (2019). Метатеорії на початку ХХІ століття: модернізаційний вектор соціології. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 3: 82-101.

Резнік, В. (2019). Концептуальні засади розбудови загальної соціологічної теорії Дж. Г. Тернера: метатеоретичні ідеї, базові поняття та аналітична схема. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 4: 40-60.

Смелзер, Н. (2003). Проблеми соціології. Георг-Зімелівські лекції, 1995. Львів: Кальварія, 128 с.

Соціологічне метатеоретизування: історія та сучасність (2019) /за заг ред. В. Резніка. К.: Ін-т соціології НАН України, 2019. 506 с.

Степаненко, В. (2020). COVID-19 як нова соціальна реальність. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 4: 5-22.

Тарасенко, В. (2008). Науковий інтелект соціології. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 1: 33-49.

Тарасенко, В. (2012). Соціологія на шляху до нової якості – інтелектуального глобалізму. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 4: 215-222.

Титаренко, Л. (2013). Пострадянська трансформація суспільств крізь призму оцінок російських і українських соціологів. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2: 199-209.

Українське суспільство в умовах війни. 2022 (2022). К.: Ін-т соціології НАНУ, 410 с.

Черниш, Н. (2017). Соціологія сьогодення: тенденції та перспективи розвитку. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 4: 5-21.

Черниш, Н.Й. (2018). Стан сучасного загальносоціологічного теоретизування: глобальний досвід і локальні специфікації. *Український соціум.* 1 (64): 19-32.

Черниш, Н.Й. (2019). Українська соціологія у пошуках загальної теорії в умовах міждисциплінарності. *Український соціум.* 2: 9-34.

Черниш, Н.Й. (2020). Соціологічні аспекти вивчення взаємозв'язків між глобалізацією та пандемією COVID-19. *Український соціум.* 4 (75): 9-16.

Черниш, Н.Й. (2022). Особливості розвитку української соціології в умовах російсько-української війни. *Український соціум.* 4 (84): 9-27.

Штомпка, П. (2012). Десять тез про статус соціології в нерівному світі. *Вісник Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка.* 3: 8-9.

Штомпка, П. (2020). Соціологія. Аналіз суспільства. Львів: КолірПРО, 799 с.

Штомпка, П. (2022). Соціальний капітал. Теорія міжособистісного простору. К.: Дух і Літера, 400 с.

Alexander, J. (2003). *The Meaning of Social Life. A Cultural Sociology.* Oxford: Oxford University Press, 2003.

Appadurai, A. (2006). *Fear of Small Numbers.* Durham.

Bauman, Z. (2000). *Liquid Modernity.* Cambridge: Polity Press.

Bauman, Z. (2003). *Liquid Love: On the Frailty of Human Bonds.* Wiley & Sons, Polity Press, 176 pp.

Bauman, Z. (2009). *Liquid Times. Living in an Age of Uncertainty.* Cambridge: Polity Press.

Bauman, Z., Mauro, E. *Babel* (2015). Roma-Bari: Laterza.

Bauman, Z., Obirek, S. (2015). *God and Man.* Cambridge: Polity Press.

Beck, U. (2007). *Beyond Class and Nation: Reframing Social Inequality in a Globalizing World.* *British Journal of Sociology.* Vol. 58. # 4: 679-705.

Beck, U. (2010). *World and Risk.* Cambridge: Polity Press.

- Beck, U. (2015). *What is Globalization?* Wiley & Sons, Polity Press, 192 pp.
- Bell, D. (1973). *The Coming of Post-industrial society: A Venture in Social Forecasting.* New York: Basic Books, 616 pp.
- Berger, P.L. (2002). *The Cultural Dynamics of Globalization.* In: **Many Globalizations** / Ed by P. Berger, S. Huntington. Oxford: Oxford University Press, P. 1-16 (306 pp).
- Boltanski, L. (2011). *On Critique: A Sociology of Emancipation.* Cambridge: Polity Press.
- Burawoy, M. (2008). What is to be Done? Theses on the Degradation of Social Existence in a Globalizing World. *Current sociology.* Vol.56: 351-359; 493-494.
- Burawoy, M. (2008). Rejoinder: For a Subaltern Global Sociology? *Current sociology.* Vol.56: 493-494.
- Burawoy, M. (2013). Sociology and Interdisciplinarity: The Promise and the Perils. *Philippine Sociological Review.* Vol.6: 7-20.
- Burawoy, M. (2015). Facing an Unequal World. *Current Sociology.* Vol.63. Issue1: 5-34.
- Burawoy, M. (2019). *Symbolic Violence: Conversations with Bourdieu.* Duke University Press, 240 pp.
- Burawoy, M. (2021). Why is Classical Theory Classical? Theorizing the Canon and Canonizing Du Bois. *Journal of Classical Sociology.* Vol.21 (3-4): 245-259.
- Burawoy, M. (2021). *Public Sociology: Between Utopia and Anti-Utopia.* John Wiley& Sons, Polity Press, 2021. 232 pp.
- Burawoy, M. (2022). The State of US Sociology: From Crisis to Renewal. *Critical Sociology.* Vol. 48 (2): 193-196.
- Castells, M. (2010). *The Information Age: Economy, Society, and Culture.* Vol. 1: *The Rise of the Network Society.* 2nd ed. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Castells, M. (2010). *The Rise of the Network Society.* Oxford: Wiley-Blackwell.
- Collins, R. (1994). *Four Sociological Traditions.* New York-Oxford. Oxford University Press 372 pp.
- Complexity** (2005). Special Issue of *Theory, Culture and Society.* 2005.
- Concise Encyclopedia of Comparative Sociology** (2014). / Ed. by Sasaki M., Goldstone J., Zimmermann E., Sanderson S. USA: BRILL.
- Giddens, A. (1987). *Nine Theses on the Future of Sociology.* In: Giddens, A. *Social Theory and Modern Sociology.* Stanford, CA: Stanford University Press, 310 pp.
- Eisenstadt S.H. (2002). *Multiple Modernities.* L., 2002.
- Globalization** (2001). / Ed. by Appadurai A. Durham.
- Fuller, S. (2008). *The New Sociological Imagination.* L.: SAGE.
- From Indignation to Occupation: A new Wave of Global Mobilization** (2013) / Ed. by Benski T., Langman L., Perugorria I., Tejerina B. *Current Sociology.* 61 (4). Monograph 2.

- Interdisciplinary Relationship in the Social Sciences** (2009). / Ed. by M. Sherif and C.W. Sherif. New Brunswick (USA) and London (U.K.), 316 pp.
- Many Globalizations** (2002) / Ed by P. Berger, S. Huntington. Oxford: Oxford University Press, 306 pp.
- Hannigan, J. (2014). *Environmental Sociology*. London & New York: Routledge.
- Metatheorizing** (1992). / Ed. by G. Ritzer. Park Newsbury: Sage Publications, 178 pp.
- Perrow, Ch. (2011). *The Next Catastrophe: Reducing our Vulnerabilities to Natural, Industrial, and Terrorist Disaster*. Princeton University Press.
- Repko, A.F., Szostak, R., Buchberger M.Ph. (2017). *Introduction to Interdisciplinary Studies*. Los Angeles: Sage Publ., 464 pp.
- Ritzer, G. (2004). *The Globalization of Nothing*. London-New York-New Delhi: Sage.
- Ritzer, G. (2013). *The Macdonaldization of Society*. University of Mariland: Sage.
- Ritzer, J., Stepnisky, J. (2017). *Modern Sociological Theory*. Los Angeles: Sage Publications, 664 pp.
- Shrinivas, T. (2002). *A Tryst with Destiny: The Indian Case of Cultural Globalization*. In: **Many Globalizations** / Ed by P. Berger, S. Huntington. Oxford: Oxford University Press, P. 89-116 (306 pp).
- Sztompka, P. (2008). *Focus on Everyday Life: A New Turn in Sociology*. *European Review*. Vol. 16. # 1.
- The Concise Encyclopedia of Sociology** (2011) / Ed. by Ritzer J., Ryan M. Oxford: Blackwell Publ.
- The Dialogical Turn. New Roles for Sociology in the Postdisciplinary Age** (2004) / Ed. by Camic C., Joas H. Lahman, MD: Rowman & Littlefield.
- The Risk Society and Beyond** (2007) / Ed. by Adam B., Beck U., van Loon J. London: Sage.
- The Shape of Sociology for the 21th Century. Tradition and Renewal.** (2012). London: Sage.
- Urry, J. (2000). *Sociology beyond Societies. Mobilities for the Twenty-First Century*. London & New York.
- Urry, J. (2003). *Global Complexity*. Cambridge: Polity Press.
- Urry, J. *Mobilities*. (2008). Cambridge: Polity Press.
- Urry, J. (2011). *Climate Change and Society*. Cambridge: Polity Press.

Допоміжна:

- Абушенко, В. (2013). *Пострадянська соціологія: мультипарадигмальність і туга за теоретичним синтезом*. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 4: 54-68.
- Александр, Дж.Ч. (2014). *Публічна ікона*. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 3: 140-147.

- Бабенко, С. (2010). Соціологія і соціологи в глобальному вимірі. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 4: 196-206.
- Вахштайн, В. (2011). Пост-пострадянська соціологія: кінець першого акту. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2: 59-77.
- Івашенко, О. (2015). Про оновлений канон Гіденса. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 3: 188-196.
- Круглий стіл «Системні ризики нестабільного суспільства: соціологічна аналітика»** (2020). *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 4: 161-189.
- Кутуєв, П. (2012). Соціальна реальність і трансформації ХХ ст.: між концепціями та утопіями. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 3: 68-76.
- Кутуєв, П. (2009). Проблематика сучасного соціологічного теоретизування. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2: 144-165.
- Кутуєв, П. (2009). Соціологія: історичні витоки та сучасні трансформації. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2009. 3: 183-206.
- Мельников, А. (2009). Американська соціологія сьогодні. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 4: 177-185.
- Пилипенко, В. (2018). Метатеоретичні пошуки соціологів у 1950-1970-х рр.: генеза нової царини соціологічного знання. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2: 117-141.
- Пилипенко, В. (2019). Соціологічне метатеоретизування у 1980-1990-х роках: філософські аспекти деяких альтернатив позитивістської специфікації. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2: 121-142.
- Погосян, В. (2011). Інваріантність суспільного розвитку: методологічні імплікації. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 1: 23-37.
- Рахманов, О. (2019). Механістичні перспективи метатеоретизування в соціології. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2: 143-159.
- Савельєв, Ю.Б. (2015). Соціальне включення та ексклюзія як форми взаємодії в суспільстві: евристичний потенціал соціологічних концепцій. *Український соціум.* 2015. 4:
- Савчинський, Р.О. (2018). Проект аналітичної соціології, або У пошуках відповіді на питання «чому?» *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 1: 46-58.
- Танчер, В. (2009). Сучасна європейська соціологічна думка: орієнтири і тенденції. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2: 210-213.
- Танчер, В. (2014). Актуальні проблеми соціологічної науки. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2: 180-189.
- Хижняк, О., Шестаковський, О. (2011). Соціальні відносини у турбулентний час. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 4: 209-218.
- Чернецький, Ю. (2015). Розвиток системи основних понять соціології наприкінці ХХ – на поч. ХХІ століть. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2: 96-111.

Шульга, Р. (2021). Доповнена реальність у реаліях функціонування мистецтва. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 3: 146-166.

Матеріали світових та європейських конгресів і конференцій соціологів

8th Conference of the ESA. Conflict, Citizenship and Civil Society (2007). Program Book; Book of Abstracts. Glasgow.

9th Conference of the ESA. European Society or European Societies (2009). Program Book; Book of Abstracts. Lisboa.

10th Conference of the ESA. Social Relations in Turbulent Times. (2011). Program Book; Book of Abstracts. Geneva.

11th Conference of the ESA. Crisis, Critique and Change (2013). Program Book; Book of Abstracts. Torino.

12th Conference of the ESA. Differences, Inequalities, and Sociological Imagination (2015). Program Book; Book of Abstracts. Prague.

13th Conference of the ESA. (2017). **(Un)Making Europe: Capitalism, Solidarities, Subjectivities.** Program Book; Book of Abstracts. Athens.

14th Conference of the ESA. Europe and Beyond: Boundaries, Barriers and Belonging. (2019). Program Book; Book of Abstracts. Manchester.

16th ISA World Congress of Sociology. The Quality of Social Existence in the Globalising World (2006). Book of Abstracts. Durban: ISA.

17th ISA World Congress of Sociology. Sociology on the Move. (2010). Book of Abstracts. Gothenburg: ISA.

18th ISA World Congress of Sociology. Facing an Unequal World: Challenges for a Global Sociology (2014). Book of Abstracts. Yokohama: ISA.

19th ISA World Congress of Sociology. Power, Violence and Justice: Reflections, Responses and Responsibilities (2018). Book of Abstracts. Toronto: ISA.

20th ISA World Congress of Sociology. Resurgent Authoritarianism: Sociology of New Entanglements of Religions, Politics, and Economies (2023). Melbourne (project).

38th World Congress of the International Institute of Sociology. Sociology Look at the XXIst century: from Local Universalism to Global Contextualism (2008). Book of Abstracts. Budapest: CEU.

39th World Congress of the International Institute of Sociology. Sociology at the Crossroads (2009). Book of Abstracts. Yerevan.

40th World Congress of the International Institute of Sociology. After Western Hegemony (2012). Book of Abstracts. Delhi.

41st World Congress of the International Institute of Sociology. Sociology in its Global Context (2013). Book of Abstracts. Uppsala.

42st World Congress of the International Institute of Sociology. The Social Sciences, New Conservatism and New Radicalisms (2018). Book of Abstracts. Johannesburg.

15. Інформаційні ресурси

Часописи

Часописи вітчизняні

1. Соціологія: Теорія, методи, маркетинг.
2. Вісник Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка. Соціологія.
3. Вісник Львівського університету. Серія соціологічна.
4. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи.
5. Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Соціологічні науки.
6. Український соціологічний журнал. Наукове та інформаційне видання.

Часописи зарубіжні

1. American Journal of Sociology (США).
2. American Sociological Review (США).
3. British Journal of Sociology (Велика Британія).
4. Canadian Journal of Sociology (Канада).
5. Cultural Sociology (Міжнародний).
6. Current Sociology (Міжнародний).
7. European Journal of Sociology (Міжнародний).
8. European Sociological Review (Міжнародний).
9. International Review of Sociology (Міжнародний).
10. Electronic Journal of Sociology (Міжнародний).
11. Sociological Methods and Research (Міжнародний).

12. Sociological Quarterly (Міжнародний).
13. Sociological Research Online (Міжнародний).
14. Teaching Sociology (Міжнародний).
15. Theory, Culture, and Society (Міжнародний).
16. Nova Ukraina. Zeszyty historyczno-politologiczne (Республіка Польща).

Доступ до професійних баз даних, інформаційно-довідкових та пошукових систем

1. Електронна бібліотека Інституту соціології НАН України. URL: i-soc.com.ua/institute/el_library
2. Дослідження та архів даних соціологічної групи «Рейтинг». URL: www.ratinggroup.ua
3. Опитування та публікації Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. URL: www.dif.org.ua
4. Банк даних Київського міжнародного інституту соціології. URL: www.kiis.com.ua
5. Довідково-інформаційний портал Sociosite. URL: www.sociosite.net
6. Інформаційний і пошуковий портал з соціальних наук Social Science Hub. URL: www.sshub.com
7. Science Information Gateway (SOCIG). Режим доступу: www.sosig.ak.uk
8. Liens Socio. URL: <http://www.liens-socio.org>
9. Socioland. URL: www.sozioland.de
10. Каталог програмного забезпечення і баз даних для соціологів. URL: http://www.stat.washington.edu/raftery/Research/Soc/soc_software.html
11. Міжнародна база даних ЮНЕСКО з соціальних наук (інституції, персоналії). URL: DARE: www.databases.unesco.org/dare/form.html
12. Бази даних наукової періодики і книг. URL: www.jstor.org; www.ebsco.com
13. Бази даних з досліджень молоді. Режим доступу: <http://www.ESPAD.org>; <http://www.HBSC.org>
14. Архів Європейського соціального дослідження. URL: <http://ESS.nsd.uib.no>

Розробник:
д.с.н., проф.

Черниш Н.Й.